



Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Disputatio X. De veritate actus Fidei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

DISPUTATIO DECIMA.

De veritate actus Fidei.

ACTVM Fidei esse certissimum summamque in se continere infallibilitatem tota Disputatione precedente ostendimus, undecumque demum hac certitudo proveniat, sive ab entitate ipsa actus, predicatisque ejus intrinsicis, sive ab extrinseco, ex principiis scilicet ad verum ita determinatis, ut ad actus falsi productionem concurrere nullo pacto possint. Nunc ergo, quod maximam cum precedente difficultate habet connexionem, de actus Fidei veritate inquirendum, utrum nimirum ita intrinsecè & essentialiter sit verus, ut ad objectum non ita se habens prout enunciatur, ferri omnino non possit.

SECTIO PRIMA.

Vtrum veritas sit actui Fidei essentialis, & intrinseca. Vbi, an Fides tendere possit in revelationem apparentem.

I. Veritas duplex est. formalis & radicalis.

NOTANDUM primò ex Disp. 44. Logica veritatem actus alicujus esse duplicem, formalem & radicalem; Formalis est conformitas actus cum objecto, quæ proinde non actum tantum sed objectum includit, estque actui partim extrinseca. Veritas radicalis est exigentia intrinseca & essentialis actui, quæ petit ut objectum ita se habeat sicut actus enunciat. Hic, non de veritate formali agimus, quam Disput. illa 44. Logica diximus nullis omnino actibus, ne quidem divinis esse adequatè intrinsecam, sed de veritate radicali, utrum scilicet actus supernaturalis Fidei sit ejusmodi, ut exigat existentiam objecti sicut per actum enunciatur, ita ut nec divinitus produci possit actus, nisi objecto eo modo existente.

II. Tres diversi actus in assensu Fidei producendo interveniunt.

Notandum secundò, in productione assensus Fidei tres actus intervenire, duos intellectus, & tertium voluntatis. Primus actus est judicium practicum, quo quis secum decernit esse hic & nunc credendum. Secundus actus est voluntas extendendi. Tertius denique est ipse actus Fidei, seu assensus, quo quis propter auctoritatem divinam credit objectum seu mysterium propositum. De hoc ultimo præsens procedit questio.

III. Prima sententia affirmat actum Fidei esse essentialiter verum.

Duæ itaque hac in re sunt, sibi quæ oppositæ sententiæ. Prima docet actum Fidei supernaturalem, esse essentialiter verum; idque non solum quia ex illis principiis oritur, quæ ad verum essentialiter sunt determinata, ut est lumen illud internum, quod Deus ad actum Fidei eliciendum peculiariter inmittit, & alia, de quibus tota Disputatione precedente; sed ulterius addit hæc sententia, actum Fidei petere istiusmodi principia, ac proinde ex se & entitate suâ intrinsecè ita esse ad veritatem determinatum, ut falsum ei, nec divinitus, in ullis circumstantiis subesse possit: ita Suarez hic, Disp. 3. Sect. 13. Arriaga Disp. 4. Sect. 5. num. 72. idem docet Tannerus hic, Disp. 1. quest. 1. dub. 5. præcipue num. 140. hoc etiam asserere videtur Maritani hic, Disp. 7. Sect. 1. & alii.

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

Secunda tamen nonnullorum sententia est, quamvis actus Fidei, prout modo dicitur, nequeat esse falsus, ratione principiorum, quæ numero præcedenti posuimus, ex quibus de facto procedit, si tamen per alia principia non ita ad verum determinata eliceretur (quod fieri posse affirmant) non est, inquit, cur actus, qui jam est verus, quia res in quam tendit est verè à Deo revelata, non posset idem numero ferri in illud ipsum objectum, etsi non foret à Deo revelatum, & esse falsus, tendendo nimirum in revelationem tantum apparentem.

Prima Conclusio: Si aliqui actus Fidei haberent objectum adequatè necessarium, essent essentialiter veri. Ratio est; Nam actus naturales de objecto adequatè necessario sunt essentialiter veri, ut *Leo est substantia, homo est animal*, &c. ergo idem est de objectis supernaturalibus, ut *Deus est Trinus & Unus, Spiritus Sanctus procedit à Patre & Filio*, & similibus. Unde actus visionis beatificæ, per quos beati hæc objecta vident, sunt essentialiter veri. Cæterum nullus actus Fidei habet objectum adequatè necessarium; objectum quippe formale, nempe revelatio est quid contingens, cum Deus nihil necessariò revelet ad extra. Unde falsum esset dicere hoc vel illud objectum ita se habere quia Deus dixit, si Deus id verè non dixerit.

Secunda Conclusio: Sola supernaturalitas non sufficit ad reddendum actum Fidei essentialiter verum.

IV. Volunt nonnulli posse actum Fidei ex aliis principis procedere, & esse falsum.

V. Actus de objectis adequatè necessariis sunt essentialiter veri.

VI. Per solam supernaturalitatem

TOM. II.

non constituitur actus Fidei essentialiter verus.

Actus supernaturales possunt vitiari.

VII.

Quod actus supernaturalis exigit peculiariter Deum, non sequitur eum esse essentialiter verum.

Concursum supernaturalis duplex, universalis & specialis.

verum. Est contra P. Arriagam hic, Disp. 4. Sect. 5. num. 72. & alios, qui actum omnem supernaturalem, ipso facto quod supernaturalis sit, dicunt debere necessariò esse verum, tum ob excellentem ejus perfectionem, tum quia quicquid est supernaturale Deum exigit ut causam peculiarem. Sed contra: Nam ut præcedente tomo, Disp. 92. Sect. 4. cum communi ferè Theologorum sententiâ ostendi, actus supernaturales morales, imò ipse etiam actus amoris Dei potest extrinsecè, saltem venialiter vitiari, & reddi malus, & tamen actus amoris Dei assensum Fidei multis gradibus in perfectione antecedit, major enim horum est charitas, ergo sola supernaturalitas non obstat, quo minus Fidei actus possit esse falsus.

Ad id quod additur, actum supernaturalem exigere Deum ut causam specialem, dico non minus actus morales supernaturales, & actum illum amoris Dei idem exigere, ergo hoc titulo non magis est actus Fidei essentialiter verus, quam actus charitatis essentialiter bonus. Respondetur itaque Deum, quemadmodum ut est auctor naturæ habet duplicem concursum naturalem, universalem scilicet & specialem, ita ut est auctor gratiæ, duplicem similiter habet concursum supernaturalem, universalem nimirum & specialem. Ut ergo res aliqua præcisè sit supernaturalis, sufficit quòd concursus illum universalem supernaturalem exigit, in hoc enim ab omni naturali sufficienter distinguitur, cum res nulla naturalis concursus hunc universalem supernaturalem requirat: ergo ex eo præcisè quod actus Fidei exigit concursus hunc Dei extraordinarium seu supernaturalem physicum, non sequitur eum esse essentialiter verum magis quam actus supernaturales voluntatis essentialiter bonos. Quòd si dicas actum Fidei specialem illum concursus moralem supernaturalem exigere, & propterea esse essentialiter verum, contra, ergo non ratione supernaturalitatis præcisè hoc habet, sed talis supernaturalitatis, & de hac qualis sit inquirimus.

SECTIO SECUNDA.

Resolvitur questio circa essentialem veritatem actus Fidei.

I.

Actus Fidei Theologica est essentialiter verus.

Concilium Tridentinū.

OMNIBUS consideratis probabilius longè mihi videtur actum Fidei Theologicæ esse essentialiter verum, nec in ullis circumstantiis posse, etiam de potentiâ absolutâ esse falsum: ita auctores Sectione præcedente, num. 3. citati, et quæ expressa sententia D. Thomæ hic, q. 1. art. 3. Videturque clara mens Concilii Tridentini Sess. 6. cap. 9. ubi sic habet: Cum nullus scire valeat certitudine Fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei consecutum esse: ubi cum indiscriminatim loquatur Concilium, videtur in omnibus circumstantiis intelligendum, & in ordine ad potentiâ absolutam.

II.

Offenditur Fidem Theologicam non posse esse falsam.

Ratio Conclusionis ex ipsâ naturâ Fidei Theologicæ defumitur, quæ in hoc sita est, ut quis credat Deo loquenti, seu quia Deus id testatus est, ergò actu Fidei Theologicæ non possum quidquam credere nisi quod Deus verè locutus est, seu revelavit, implicat namque ut ego cuiquam aliquid dicenti credam, si is illud non dicat. In hoc ergo casu, quando nimirum aliquid

proponitur ut dictum à Deo, quod tamen verè Deus non dixit, etsi is cui proponitur putet se credere Deo, re tamen verè ei non credit, sicque assensus ille non est verè assensus Fidei Theologicæ, sed tantum talis esse existimatur.

Confirmatur, & magis explicatur hæc ratio: Essentia actus Fidei, ut dixi, est, ut quis credat alicui rem aliquam dicenti, ergo essentia talis actus Fidei est, ut credat tali dicenti. Unde, ut rectè hac de re P. Coninek, si dum Petrus mihi aliquid dicit, ego existimarem eum esse Paulum, qui summæ apud me est auctoritatis, idèoque firmiter rei illi adhæreo, quod non facerem si scirem eum qui loquitur esse Petrum, quin tanta est auctoritatis, quantumvis in hoc casu putem me credere Paulo, re ipsa tamen non Paulo credo, sed Petro, cum, ut dixi, impossibile sit ut ei credam, qui nihil dicit, credere enim secundum omnes est alicujus dictis fidem adhibere, quo pacto ergo illius dictis fidem adhibebo, cujus nulla sunt dicta? Firmius quidem dictis Petri adhæreo quia existimo ea esse Pauli, huic tamen simpliciter non credo, sed illi. Sicut ergo hic, Fides est Petrina, ut ita dicam, non Paulina, quamvis ita ab elicente existimetur, eodem modo in præsentia, cum Deus verè non loquatur, non potest assensus esse Theologicus, quamvis talis ab eo, qui assensum elicit, putetur. Hanc conclusionis hujus rationem existimo eam esse, quam tradit S. Thomas 2. 2. q. 1. art. 3. Corpore.

Dices cum P. Arriaga hic, Disp. 4. Sect. 5. num. 70. Fidem non à revelatione, seu dictione Dei, sed ab ejus veracitate dici Theologicam, veracitas autem semper existit. Distinguo minorem, existit applicata, nego minorem, non applicata, concedo; non enim ad actum Fidei divinæ circa rem aliquam elicendum sufficit veracitatem Dei existere, alioqui tam posset quis Fide divinâ credere Romulum occidisse Remum, ac Cainum occidisse Abelem, cum semper existat veracitas Dei, ergo ulterius requiritur ut objecto applicetur, ut nimirum Deus rem illam dicat seu revelet, sive revelatio sit partiale objectum formale actus Fidei, ut eam esse diximus supra, Disp. 4. sect. 3. sive tantum conditio. Unde si quis existimans aliquid esse dictum à Deo, quod tamen revera non est ab eo dictum, illud credat, non est verè actus Fidei, sed tantum existimatus, quia, ut sæpius dixi, implicat ut quis verè credat alicui circa rem aliquam, qui ei nihil dicit.

Ex his apertè constat actum qui est verè Fides Theologica, non posse esse falsum, cum essentialiter petat veram revelationem seu dictionem, & ut Deus verè loquatur, non tantum apparenter, tunc enim non erit verè actus Fidei Theologicæ, sed solum apparens. Unde ut mentem meam ulterius declarem, existimo hos duos actus, quorum unus tendit in dictionem seu revelationem apparentem, alter in veram, esse specie distinctos, & hunc ut eliciatur pendere essentialiter à verâ Dei dictione, vel tanquam à ratione formali, vel tanquam à conditione.

Dices: implicat ut detur hujus modi dependentiâ à rebus tanquam à conditionibus extrinsecis, sic enim uniusquisque dicere quidvis posset, ac philosophari pro libito, & ubi argumento aliquo premitur, ad conditionem extrinsecam tanquam ad asylum confugere. At sanè ut conditiones extrinsecas non passim ac temerè admittendas existimo,

III. Essentia talis actus Fidei est ut quis credat tali aliquid dicenti.

Qui Petri dictis assensum præbet, putans eum esse Paulum, non Paulo credit, sed Petro.

IV. Etsi veracitas Dei semper existat, omnibus tamen objectis non est applicata.

Implicat ut quis alteri credat si nihil ei dicat.

V. Actus Fidei verè Theologica quid requirat.

VI. Negari nec in Philosophiâ nec in Theologiâ potest dependentiâ à conditionibus extrinsecis.

existimo, ita universim mihi videntur rejici non posse, ut latè ostendi tomo præcedente in materiâ de Angelis, Disp. 74. sect. 8. & 9. nec vol in Philosophicis vel Theologicis cenfeo à quoquam penitus negari.

VII. *Exemplis variis ostenditur conditiones extrinsecas esse in quibusdam rebus admittendas.*

Primo itaque secundum communem in Philosophiâ sententiam statuentem relationem transcendentalem inter res creatas materia pendet à possibilitate formæ, causa à possibilitate effectus, & è contra. Item Thomistarum schola cum S. Thoma passim docet dari relationem prædicamentalem à fundamento ac termino distinctam, ita ut productio igni vel equo hic, relatio similitudinis oriatu in equo & igni in Indiâ existentibus, & relatio dissimilitudinis respectu illorum in omnibus aliis rebus. Idem est de speciebus claris, ut loco proximè citato ostendi, quæ ut conaturaliter producuntur, vel saltem ut Deus cum iis ad actum clarum judicativum in Angelo concurrat, petunt existentiam objecti. Præterea P. Hurtado Disp. 9. Met. sect. 3. subsec. 4. & 5. & alii affirmant omnem actum verum, etiam de objecto contingente, esse essentialiter verum, & pendere ab existentia objecti, ita ut actus qui dicitur *Petrus currit*, Petro currente, & est verus, produci nullo modo possit Petro non currente. Tandem, ut non abeam longius, P. Arriaga hic, Disp. 4. sect. 5. n. 72. ait actum supernaturalem, ut producatur, requirere ut objectum sit prout actus judicat.

Dicunt aliqui actum naturalem, alii actum supernaturalem pendere ab existentia objecti.

VIII. *Inter homines dari possunt actus Fidei, qui sunt falsi, in quo differunt à Fidei divinitate.*

Dices ergo nec inter homines dari potest actus Fidei falsus. Nego consequentiam, homo namque potest testari falsum, seu auctoritatem suam & dictionem applicare rei non ita se habentis, sicut dicitur: *Petrus exempli gratia dicere potest, navis appulit, Paulus est mortuus*, aut quid simile, cum tamen neutrum ita sit ut per illum affirmatur. In hoc ergo casu, cum Petrus hæc verè dicat, actus quo Joannes ei his de rebus credit, est verè actus Fidei, sed tamen falsus. Ex quo constat differentia inter actus Fidei humanæ & divinæ, Deus quippe objectum falso applicare auctoritatè & dictionem suam non potest, sicque nec ullus actus, qui verè sit Fidei divinæ, esse falsus.

SECTIO TERTIA.

Argumenta quadam contententia Fidei divina posse subesse falsum. Vbi, de Fide illiteratorum.

I. *Dices: Siquis invincibiliter putet aliquid esse à Deo revelatum, potest illud credere Fidei divinæ.*

OBJICIES primò: Potest quis invincibiliter existimare aliquid, quod falsum est, esse à Deo revelatum, isque illud posset propter Dei auctoritatem credere, hic autem actus esset verè Fides Theologica, ergo Fidei verè Theologica potest subesse falsum: minor probatur, qui aliquid facit putans illud sibi esse præceptum, quamvis non sit, sed vetitum, actum verè obedientiæ exercet, ergo & actum Fidei verè Theologica exercet is, qui aliquid credit quia invincibiliter existimat illud verè esse à Deo revelatum, quamvis revelatum non sit.

II. *Negant alii qui ita posse obiectum falsum proponi, ut prudenter putent.*

Aliqui, ut hujus vim argumenti declinent, negant suppositum, posse scilicet rem falsam ita proponi, ut prudenter existimetur esse à Deo revelata, id enim divinæ providentiæ penitus repugnare affirmant. Talem itaque debere aiunt esse Fidei propositionem, ob quam homo teneatur

R. P. Comptoni Theol. Schol. Tom. II.

tur credere, seu imperet actum Fidei, ut habeat moralem evidentiam credibilitatis rei credendæ; ad Fidem quippe certam, inquirunt, requiritur certum judicium credibilitatis, ita ut dubitare aut formidare quis prudenter de illâ nequeat, si enim possit, dicunt actum quo rem illam credit, esse Fidei tantum humanæ, non divinæ & infallibilis: ita Suarez hic, Disp. 4. Sect. 5. num. 8. & alii.

tur esse à Deo revelatum.

Hanc sententiam nullo modo amplectendam cenfeo, & apertè rejici videtur ex communi sensu fidelium; cuncti enim pueros & rusticos, qui ob unius auctoritatem parochi mysteria ab eo proposita credunt, censent esse verè Christianos & Catholicos; hi tamen hujuscemodi evidentiam de rebus, quas ab ipso edocentur, habere nequeunt; ex quo enim capite oriretur? non à Personâ parochi, hic enim est homo errori & deceptioni obnoxius, quique & falli potest & fallere, nec ejus auctoritas est ullo modo infallibilis, ut supra latè ostendi Disp. 5. Sect. 5.

III. *Ostenditur ad Fidem non requiri ejusmodi judicium certum credibilitatis, ut omne dubium excludatur.*

Deinde rustico hujuscemodi, aut puero, recens ad rationis usum venienti qui constare potest doctrinam, quæ ipsi hic & nunc à parentibus, aut Parocho credenda traditur, esse eam, quam universalis Ecclesia amplectitur; qui enim viciniâ aut pago vix unquam est egressus, qua ratione certo scire potest quid apud exteras longèque positas nationes pro Fide admittatur, & quæ hæc in parte recipiant, quæ rejiciant dogmata. Hinc ergo confici videtur, ad credendum non requiri ut quis evidentiam credibilitatis habeat rei, quæ ipsi credenda proponitur; nullius quippe unius hominis testimonium, nisi Spiritus Sancti ei adsit assistentia, est infallibile, Parochum autem hanc assistentiam non habere ostendi loco numero præcedente citato: multò minùs constare evidenter potest rustico, Parochi auctoritatem esse infallibilem.

IV. *Pueri aut rusticos constare neque Fidem, quæ ipse amplectitur, esse universalem.*

Dices, Estque communis ferè adversariorum responsio, quod in rusticis hisce & pueris deest evidentiam in propositione externâ, Deus supplet per lumen seu inspirationem internam, per quam ita illustrantur eorum mentes, ut tantam mysterii credendi habeant evidentiam, quantam doctissimus quisque comparat ex motivis credibilitatis. Sed contra: hoc enim merè est divinaro, & ad ea confugere, quæ nemini nota esse possunt: imò anam præbet hæreticis privatum illum suum spiritum mordicus defendendi, cum videant tantum ferè à quibusdam Theologis statui in rudibus & idiotis. Deinde rustici & pueri nullam hujuscemodi experiuntur internam evidentiam, nec alio modo antecedenter se affici sentiunt interius circa articulum verum, quam circa falsum, ergo non habent hanc evidentiam, quæ, ut ait S. Augustinus de utilitate credendi, cap. 16. *Sapientum est propria.* Tandem, si hæc evidentia sit de lege ordinariâ necessaria ad credendum, sequitur potius eos qui hanc non habent, minimè credere Fidei divinæ & veræ; quo enim fundamento dicitur Deum extraordinario & miraculoso modo hic suppleri aliquid ad credendum ex naturâ rei necessarium, cum in aliis simile quid non suppleat, ut Fidem in iis quibus non est prædicatum Evangelium, potentiam absolvendi in Sacerdote, defectum materiæ aut formæ in Baptismo, & id genus alia.

V. *Rejicitur id quod dicunt aliqui, Deum movere externam suppleri per inspirationem internam.*

Ansa datur hæreticis statendi spiritum suum privatum.

Frustrâ hic recurrit aliqui ad miracula.

Dices secundò, Rudes hosce & illiteratos scire Fidem nostram esse miraculis comprobata, maximæque antiquitatis, & ab ipsis Ecclesiæ primordiis

VI. *Certò scire nequeunt illiterati et primordiis*

TOM. II.

dem no-
stram esse
antiquissi-
mam, &
miraculis
confirma-
tam.

primordiis ad hæc usque tempora sine intermis-
sione continuatam. Contra: hoc namque illi
aliunde non sciunt quam ex relatione Parochi,
aut parentum; nec enim ipsi hæc miracula specta-
runt, nec libros legerunt, unde vel Fidei antiqui-
tas, vel huiusmodi mirabilium in illius confirma-
tionem perpetratio ipsis constet, sicque non ma-
jorem hac de re habent certitudinem, quam ex
Parochi aut parentum auctoritate proveniat,
utpote in quibus solis tota hæc eorum certitudo
recumbit.

VII.
Dices: Ergo
multis invin-
cibiliter fieri
possunt lu-
asi, aut
Turca, &
in istis rali-
giantibus
salvari.

Dices tertio: Si ad credendum non requira-
tur huiuscemodi evidentia credibilitatis, qualem,
ut proximè vidimus, in sapientibus reperiri dixit
S. Augustinus, sequitur posse in rudioribus con-
tingere, ut quis ratione hebetioris ingenii, exi-
guisque istiusmodi rerum captus, Judæorum,
Turcarum, aut hæreticorum religionem, citra
culpam amplectatur, imò & ad hoc faciendum
obligetur, sicque multi inter illos salvabuntur,
si articulos ad salutem consequendam necessarios
credant, ut *Deum esse, & remuneratorem esse*: malè
ergo rident Catholici Erasmus dicentem, *Vixime
contineo quin dicam, Sancte Socrates ora pro nobis*:
& Zuinglium, qui Francisco primo dixit reper-
turum se in cælo Achillem, Hectorem, & alios
Heroes; videtur namque ex nostris principis hos
omnes salvari posse.

Ridiculum
Erasmus &
Zuinglii
dicitur.

VIII.
Possunt ru-
diores ha-
bere invin-
cibilem ve-
ra Fidei ig-
norantiam.

Quoad primum, concedi sine incommodo
potest eos, qui tardioris, obtusiorisque sunt
ingenii, posse habere invincibilem ignorantiam
veræ Fidei: imò, ut supra, Disp. 8. sect. 5. osten-
di cum Azorio, Tannero, Arriaga & aliis, possunt
interdum non solum de verâ religione dubitare,
sed eâ relicta falsam inculpabiliter amplecti. Hinc
tamen non sequitur, quin ridiculè locuti sint
Erasmus & Zuinglius; nec enim quod in rudibus
obtusisque, seu plumbeis hominibus admittimus,
id in Socrate & viris quibusque perspicacissimis
est concedendum. Adde, illos de quibus in ob-
jectione facta est mentio, ob peccatum origi-
ginale, aliâque actualia, & defectum poenitentiae
exclusum iri à cœlesti beatitudine.

IX.
Alii actus
sunt Fides
verè, aliis
apparenter.

Ad argumentum itaque num. I. positum dico
actum illum, quo quis ob existimatam, seu ap-
parentem Dei auctoritatem ac dictionem assen-
sum præbet rei falsæ, non esse verè actum Fidei
Theologicæ, sed solum putativum; actus quippe
Fidei verè Theologicæ non fertur nisi in au-
thoritatem Dei per revelationem seu dictionem
objecto, seu mysterio credendo verè, non appa-
renter tantum conjunctam, ut latè ostensum est
Sectione præcedente, per totam. Aliud est de
actibus voluntatis, hi siquidem bonitatem suam
& rectitudinem ab objectis desumunt, non prout
re ipsa sunt, sed prout ipsi ab intellectu propo-
nuntur. Adde tamen, actum illum quando quis
aliquid facit putans id sibi esse præceptum, licet
revera sit vetitum, esse quidem affectu actum obe-
dientiae, non tamen effectum, sed hoc modo est
potius actus inobedientiae, sicque actus externus
quamvis ex affectu illo interno hauriat bonitatem
extrinsecam, entitative tamen, & quoad prædi-
cata intrinseca est malus.

Aliud est de
actibus in-
tellectus,
aliud de
actibus vo-
luntatis.

SECTIO QUARTA.

Objectiones aliæ quibus contenditur
actum Fidei divinæ posse esse falsum,
& tendere in revelationem
apparentem.

OBJICIES secundò: Actus ille, quo quis
Invincibiliter putans aliquid falsum esse à
Deo revelatum, illud credit, & ob apparentem
Dei auctoritatem captivatur intellectum, est bonus,
& si is, qui eum elicit, sit in gratiâ, verè per
hunc actum merebitur, sicut per alios actus qui
tendant in rem verè revelatam, ergo procedit
à gratiâ & est supernaturalis. Respondetur
Actum quidem illum voluntatis, quo quis assen-
sum credendi ob apparentem Dei auctoritatem
imperat, esse simpliciter bonum ac meritorium,
cum sit de objecto honesto, honestum quippe
est, ubi aliquid prudenter existimatur à Deo re-
velatum, ob reverentiam divinæ auctoritatis
submittere iudicium, & velle intellectum capti-
vare. Assensus tamen hoc modo elicitus, in-
trinsecè & secundum suam entitatem non est bo-
nus, nec meritorius, sed tantum denominativè,
denominatione scilicet extrinsecè ab actu illo im-
perante voluntatis procedente. Unde & P. Ar-
riaga hic, Disp. 4. sect. 5. n. 71. ait hunc assensum
non posse esse supernaturalem.

I.
Actus impe-
rans actum
Fidei appa-
rentis est
bonus in-
trinsecè &
meritorius,
non tamen
actus impe-
ratus.

Honestum
est ob aucte-
ritatem Dei
apparentem
velle sub-
mittere iu-
dicium.

Objicies tertio: Fide certum est, hostiam
consecratam esse adorandam; contingere autem
potest, ut ob occultum aliquem defectum Chris-
tus hic & nunc sub hac hostiâ non contineatur,
ergo actus Fidei quo ipsum quis crederet esse sub
hac hostiâ, foret falsus. Respondetur cum
S. Thoma hic, q. 1. a. 3. ad 4. Fidem de existen-
tiâ Christi in Eucharistiâ non referri ad has vel
illas species in particulari; ex Fide etenim solum
habemus Christum verè esse sub quacunque ho-
stiâ consecratâ, eamque esse adorandam, nihil
ergo contra Fidem, nec ipsi suberit falsum, si hæc
vel illa hostia non sit consecrata.

II.
Quo pacto
dicitur Fides
Christum
sub speciebus
Eucharisti-
cis contineri.

Objicies quartò: Si quis nocte nativitatis,
paullò ante natum Christum actu Fidei divinæ
credidisset Christum nasciturum, & actum illum,
ut potuit, continuasset post Christi nativitatem,
hic actus primò fuisset verus, postea falsus, ergo
actui Fidei divinæ potest subesse falsum. Respon-
detur, exceptâ Beatissimâ Virgine, S. Josepho,
& paucis aliis, qui peculiarem de instanti deter-
minato vel tempore nativitatis Christi habuerunt
revelationem & notitiam, neminem Fide divinâ
credere potuisse eum post hoc vel illud instans de-
terminatum nasciturum, sed ut ait S. Thomas hic,
quæst. 1. art. 3. ad tertium, solum potuisset cre-
dere Fide divinâ Christum quandoque nasci.
Quare si quis paullò ante tempus illud, quo Chris-
tus est natus, credidisset Christum adhuc nasci-
turum, actus quidem ille fuisset verus, sed casua-
liter, nec ita fundatus, ut ad actum Fidei divinæ
requiritur. Adde nihilominus, licet actus ille
esset Fides divina, & primo instanti verus, nun-
quam postea redderetur falsus, nam, ut dixi
Disp. 45. Logicæ, sect. 3. n. 1. & quinto, hic actus
solum dicit, *Christus nascetur post hoc instans*,
illud scilicet quo actus primò elicitur, hoc autem,
quantumcunque continuetur actus, semper est
verum.

III.
Quid si quis
paullò ante
Christi na-
tivitatem
diceret,
Christus
nascetur,
& actum
post ejus
nativitatem
conti-
nuaret.

Actus ille
non habet
certitudi-
nem Fidei
divinæ.

Objicies

IV. Objicies quintò: Si Parochus rustico alicui aut puero inter varios articulos veros proponeret unum falsum, illi non minus hunc quam illum crederent, imò credere tenerentur, ergo divinz Fidei potest subesse falsum, maxime si omnes eodem actu crederent. Respondetur, Rusticum illum aut puerum juxta dicta Sect. secundà veros illos articulos credere posse Fide verà & infusà, falsum verò Fide tantum existimata, & naturali. Quòd si articulos illos omnes eodem actu credat, actus ille erit simpliciter falsus & naturalis, bonum enim ex integrâ causâ, malum ex quolibet defectu, & fas sit ita loqui, modicum fermentum totam massam corrumpit. Tribuendo tamen singula singulis, hic actus, prout terminatur ad articulos veros, est verè actus Fidei; ut verò tendit in articulum falsum est tantum actus Fidei existimatus: sicut si quis eodem actu cognosceret duo objecta, clarum alterum, alterum obscure, actus respectu primj foret scientificus, respectu secundj opinativus: quemadmodum contingit quando quis eadem visione materiali videt duos colores, quorum unus est vivax & maxime activus, alter obtusior, hic idem actus colorem illum vividum representat clarè, hunc obscure; & sexcenta hujusmodi exempla, quæ in Philosophiâ notavi.

V. Objicies sextò: Prudentia est virtus intellectualis, hæc nihilominus ferri potest in falsum, Jacob siquidem prudenter existimabat Liam esse suam uxorem, ergo & actus Fidei ferri potest in falsum, seu in revelationem apparentem. Ad solutionem notandum, Prudentiam, quamvis judicium speculativum supponat, non tamen in eo sitam esse formaliter, sed in judicio practico, quo quis probabiliter judicat circa tale objectum hic & nunc sic esse operandum, estque virtus directrix voluntatis, immediatèque ad omnes ejus actus intentionaliter concurrens. Etiam si ergò judicium illud speculativum, quod actum prudentiæ antecedit, sit subinde falsum, judicium tamen practicum, in quo consistit prudentia, non est propterea falsum. Omne ergò judicium, quod est actus prudentiæ, est semper verum; in exemplo posito verbi causa, Jacobus actu prudentiæ judicabat posse se licitè accedere ad Liam, & revera poterat, sicque actus ille erat verus: & idem existimo in aliis similibus exemplis hic adferri solitis.

VI. Urgebis: In casu dicto Jacobus non solum prudenter judicabat se posse accedere ad Liam; sed etiam judicabat prudenter Liam esse suam uxorem, sed hic actus erat falsus, ergo actus prudentiæ potest esse falsus. Respondetur, Actum illum speculativum non esse propriè actum prudentiæ, vocari tamen judicium prudens, tum quia cum summâ probabilitate eliciebatur, quo sensu omnis actus probabilis dici potest prudens: tum quia ob invincibilem ignorantiam quâ nitebatur, aptissimus erat ad judicium illud practicum, in quo vera prudentia consistit, fundandum. Est ergò actus prudentiæ occasionaliter, non formaliter.

VII. Objicies septimò: Si actus Fidei de objecto contingenti sit essentialiter verus, ergo omnis alius actus de objecto contingenti erit essentialiter verus. Confirmatur: Visio beata videns se perpetuò duraturam non est essentialiter vera, alioqui nec à Deo posset destrui. Ad argumentum negatur consequentia, est enim peculiaris ratio de actu Fidei, quæ fusè declarata est Sect. 2.

VIII. Ad Confirmationem dico omnem visionem beatificam esse essentialiter veram. Ad inconveniens autem quod inde deducebatur, respondeo, Visionem beatificam supra se reflectentem, duobus modis se habere posse: vel enim concomitanter quasi se habet ad seipsam, & nullo præsupposito, seque immediatè videt perpetuò duraturam, tunc autem nullum est inconveniens quod sit necessariò indestruibilis, etiam à Deo. Alio modo videre se potest perpetuò duraturam, nempe in actu alterius, ut in actu Fidei, quo quis crederet visionem beatificam, quam Petrus habet duraturam semper, in hoc casu visio illa, quæ Petrus in illo actu videt eam perpetuò duraturam, non est semper duratura necessariò & antecedenter, sed tantum consequenter & liberè, supponit enim decretum liberum Dei de illâ nunquam destruendâ; prius enim quàm hanc ejus durationem revelet Deus, debet statuisse eam nunquam destruere, sicque non obstantè hac visione reflexâ sui, est quovis instanti simpliciter, seu antecedenter destruibilis: sicut etiam contingeret in duratione Angeli, quam Sanctus aliquis aut Angelus videret semper duraturam.

Ad Confirmationem dico omnem visionem beatificam esse essentialiter veram. Ad inconveniens autem quod inde deducebatur, respondeo, Visionem beatificam supra se reflectentem, duobus modis se habere posse: vel enim concomitanter quasi se habet ad seipsam, & nullo præsupposito, seque immediatè videt perpetuò duraturam, tunc autem nullum est inconveniens quod sit necessariò indestruibilis, etiam à Deo. Alio modo videre se potest perpetuò duraturam, nempe in actu alterius, ut in actu Fidei, quo quis crederet visionem beatificam, quam Petrus habet duraturam semper, in hoc casu visio illa, quæ Petrus in illo actu videt eam perpetuò duraturam, non est semper duratura necessariò & antecedenter, sed tantum consequenter & liberè, supponit enim decretum liberum Dei de illâ nunquam destruendâ; prius enim quàm hanc ejus durationem revelet Deus, debet statuisse eam nunquam destruere, sicque non obstantè hac visione reflexâ sui, est quovis instanti simpliciter, seu antecedenter destruibilis: sicut etiam contingeret in duratione Angeli, quam Sanctus aliquis aut Angelus videret semper duraturam.

SECTIO QUINTA.

Vtrum Fides possit esse parziale principium assensus falsi: ubi etiam an Deus possit infundere errorem, aut habitum vitiosum.

Quoad primum, Quæstio fermè est de modo loquendi, quam proinde paucis perstringam. Dico itaque, quando altera præmissa est de Fide, altera naturalis falsa, ut in hoc & similibus syllogismis: Vbi sunt due nature, sunt due hypostasies, sed in Christo sunt due nature, ergo sunt due hypostasies: in hoc inquam syllogismo licet præmissa Fidei non sit causa, etiam partialis, specialiter determinans ad falsum, sed hoc faciat præmissa naturalis falsa, quæ determinat præmissam illam ad conclusionem hæreticam, non tamen videtur negati, posse, quin præmissa Fidei simul cum aliâ ad conclusionem illam intentionaliter concurrat, sicut in omnibus aliis conclusionibus contingit, quæ tanquam causam naturaliter exigunt duas præmissas, una enim sola ad hoc non sufficit, ut constet.

Quoad secundum, Utrum scilicet possit Deus intellectui creato infundere errorem, seu assensum falsum: Prima sententia est affirmativa, ita Caietanus in lib. 2. Regum, cap. 12 & 16. dicens Deum posse esse causam mendacii, non ut mendacium est, sed ut est poena. Eandem sententiam tenet Vasquez 1. 2. Disp. 9. cap. 4. & tertîa parte, Disp. 61. cap. ultimo, ubi ait Deum esse posse causam erroris, in actibus saltem quoad substantiam naturalibus. Idem docet P. Arriaga hic, Disp. 4. Sect. 5. num. 74 & alibi.

Secunda sententia negat posse Deum infundere alicui errorem: ita Coninck hic, Disp. 10. dub. 2. num. 28. & 29. Neque hoc de actu tantum erroris asserendum dicunt multi, sed etiam de habitu: ita Medina 1. 2. quæst. 24. Turrianus 2. 2. Disp. 3. dub. 4. Tannerus hic, disp. 1. q. 1. d. 5. n. 152. estque communissima inter recentiores opinio.

VIII. Visio beatificans duobus modis se reflexè videre potest.

Visio antecedenter & consequenter perpetuò duratura.

I. Possitne actus Fidei divina concurrere partialiter ad actum falsum.

Ad conclusionem eliciendam concurrens utraqque præmissa.

II. Docent multi Deum posse infundere errorem.

III. Negant contra alii posse Deum infundere errorem.



TOM. II.

IV. *Duos modis intelligi potest Deus infundere errorem.*

Non est hic sermo de concursu universali.

V. *Sicut summa bonitati repugnat inclinare ad malum, ita prima veritati inclinare ad falsum.*

Indignum Deo est bonitatem in errorem inducere.

VI. *In nullo subiecto producere per se potest Deus qualitatem erroris.*

Quantum inripitudo moralis in errore invenitur.

VII. *Nequit Deus cuiquam habitum erroris infundere.*

Notandum hanc erroris infusionem dupliciter intelligi posse: Primò ita ut Deus per se & adæquate, ac sine concursu intellectus creati assensum falsum in eo producat. Secundò ut simul cum intellectu hominis aut Angeli actum erroneum in eo efficiat, non per generalem tantum concursum, hac enim ratione non solum ad actus falsos, sed etiam ad peccaminosos, ut ad odium Dei, blasphemiam, & similes cum hominibus concurrat Deus, ut communis habet Philosophorum ac Theologorum sententia, & latè contra Durandum & Dolam ostendi Disputat. 29. Physicorum. Non ergo de hoc ad errorem concurrendi modo procedit questio, sed utrùm speciali quadam ratione ad illum possit Deus concurrere, intellectum scilicet peculiariter ad eum determinando, & movendo, quemadmodum movet & inclinatur ad actus bonos.

Prima Conclusio: Deus nec errorem per seipsum solum in intellectu denominationis illius capace producere potest, nec cum homine aut Angelo peculiari modo, proximè explicato ad illius productionem concurrere. Ratio est: Deus namque, sicut quia est summa bonitas, non solum peccare ipse nequit, sed nec in alio esse vera causa peccati, voluntatem scilicet creatam ad illud peculiariter movendo ac determinando, ita cum sit prima veritas, non solum non potest per se falsum testari, sed nec alium ad actum falsum determinare & peculiariter modo ad errorem impellere, ita ut sit vera & propria illius causa, eique specialiter imputari possit quòd homo erret; hoc siquidem, ut dixi, non minus dedecere videtur primam veritatem, quam alterum summam bonitatem. Et sanè per se, vel ex ipsa terminorum apprehensione Deo maximè indignum videtur, ut quemquam decipiat, seu in errorem inducat. Hinc S. Augustinus libro 83. Quæstionum, quæst. 53. Deus, inquit, est Pater veritatis, & Veritas, & Spiritus veritatis. Non igitur Deus deceptor est, quod credere impium esse qui non intelligat? Ibidem etiam in hanc rem: Summa, inquit, & perfecta veritas est, nomen decipere: additque hoc pronuntiatum: ultimum vitium est decipere.

Secunda Conclusio: Probabilius mihi videtur, ne quidem in intellectu, effectus illius formalis incapace, aut etiam in lapide, posse Deum qualitatem hanc erroris, seu assensus falsi producere. Ratio est: hæc enim qualitas, quamvis hic & nunc per accidens hominem non reddat deceptum, ex naturâ suâ tamen ad hoc ordinatur, cuius proinde productio parum decere videtur primam veritatem: sicut ob infinitam in Deo bonitatem, nullo modo concedendum est, posse Deum per se qualitatem odii Dei, etiam in lapide, vel extra omne subiectum producere, ob sceditatem scilicet, & turpitudinem moralem in eâ reperiendam, quæ etiam turpitudinis suo modo reperitur in errore, cum ex se, ut dixi, & in actu primo ordinatur ad deceptionem.

Tertia Conclusio: Non actum solummodo, sed nec habitum erroris infundere cuiquam potest Deus: ita auctores numero tertio citati. Ratio est eadem cum illâ, quam adduximus primâ conclusione; cum enim habitus erroris peculiariter ordinatur ad assensum falsum, seu errorem producendum, Deus, qui illum infundit, hominem peculiariter ad errorem, & deceptionem directè inclinaret, ac determinaret, effectusque ipsi vera causa errandi, quod, ut ostendit,

di, in primam veritatem cadere omnino non potest. Confirmatur: Qui peculiari modo alterum movet & impellit ad peccandum, est peculiaris causa peccati, ergo & errandi is, qui peculiari modo incitat ad errorem. Confirmatur secundò: Deus eo quòd peculiariter ad actum bonum movet est auctor & causa illius, ergo si infundat aliquid inclinans ad errorem, erit similiter erroris causa.

Dices: Quantumvis alicui infundatur habitus erroris, hic tamen ad actum falsum non necessitat, sed integrum ei est actum erroris elicere, vel non elicere, utpote qui hæc in parte sui ad hæc iuris est, nullaque ei vis infertur. Respondetur: Licet productio erroris pendeat à libertate creaturæ sese hic & nunc ad illum immediatè determinantis, tribueretur nihilominus Deo, qui nimirum speciali ratione ad eum movet & inclinatur. Sicut, licet voluntas creata ad actum bonum immediatè se determinet, Deus tamen per gratiam internæ illuminationis, sanctas scilicet inspirationes eam ad actum illum movendo & inclinando censetur vera illius causa.

Hinc tandem infero non posso Deum cuiquam infundere habitum vitiosum. Ratio eadem est quæ præcedente conclusione; sicut enim Deus, si habitum erroris infunderet, inclinaret intellectum ad assensum falsum, ita si habitum vitiosum infunderet voluntati, illam peculiariter moveret ad actum peccati, effectusque vera illius causa, non minus quam in præcedente casu effectus vera causa erroris.

Ad plenioram tamen huius postremi, & præcedentium in totâ hac Sectione intelligentiam notandum, tum habitus erroris, tum vitiosos esse in duplici differentia: aliqui enim habitus erroris sunt essentialiter erronei, illi nimirum, qui ex naturâ suâ ordinantur ad actus, qui necessariò semper sunt falsi, ut est actus negans esse Deum, esse illum Trinum & Unum, Infinitum, Immensum, Omnipotentem, &c. Item actus negantes prima principia, & demonstrationes quasdam mathematicas, &c. Ex habitibus similiter vitiosis alii sunt intrinsecè, & essentialiter tales, ut habitus odii Dei, blasphemiz, & similes: habitus etiam ad hos actus inclinantes, volo mentiri, committere adulterium, sacrilegium, &c. ita volo studere, legere, comedere quia est prohibitum, vel, etiamsi sit prohibitum.

De his ergo habitibus intelligenda sunt, quæ hæcenus circa infusionem habitus erroris & vitii diximus: alii enim sunt habitus tum erroris, tum vitii, ut tomo præcedente, Disp. 98. Sect. 1. & 2. ostendi, quæ non ex prædicatis suis intrinsecis, sed per accidens solummodo sunt falsi aut mali; cum enim actus, ad quos inclinant, non sint intrinsecè mali, sed secundum prædicata sua intrinseca indifferentes, & mali solum prout sub sunt prohibitioni, sub quâ ratione habitus eos non respiciunt, sed tantum secundum prædicata eorum intrinseca, ut loco citato, & Disp. 97. Sect. 2. num. 6. & sequentibus fusè declaratum est, non est cur huiusmodi habitus à Deo infundendi nequeant, cum, prout à Deo infunduntur, sint indifferentes: & idem est de huiusmodi habitibus erroris.

Si Deus habitum erroris infunderet, censetur causa assensus falsi.

VIII. *Quantumvis homo liber ad assensum falsum concurreret, Deus tamen peculiariter foret illius actus causa.*

IX. *Non potest Deus cuiquam infundere habitum vitiosum.*

X. *Habitus vitiosi & erroris sunt in duplici differentia.*

Habitus aliqui vitiosi & erroris sunt essentialiter tales.

XI. *Quidam habitus per accidens tantum inclinant ad errorem & vitium.*

SECTIO SEXTA.

Argumenta contententia posse Deum infundere habitus erroris & vitii.

I. Sufficiens ostenditur implicantiā, cur Deus infundere nequeat hos habitus.

Objicitur primò: Nulla ostendi potest implicantiā, quò minùs Deus infundere queat habitum erroris, aut vitii, ergo. Respondetur, Causam seu implicantiā hujus rei quoad habitus erroris, & vitiosos, qui inclinant ad actus intrinsecè falsos, aut malos, abundè declaratam esse totà Sectione præcedente; primam scilicet veritatem falsitati, & summam bonitatem malitiz infinities repugnantem: & insuper ob fecditatem ac turpitudinem hujuscemodi actuum & habituum. Tandem qui est causa particularis illius quod inclinat ad effectum, censetur ab omnibus causa effectus.

II. Quamvis habitus erroris possit à solo Deo conservari, non tamen potest ab eo solo primò produci.

Objicitur secundò: Deus per se, & ut causa particularis potest habitum erroris aut vitii ex actibus ab homine comparatum, postea cessantibus actibus solus conservare, ergo & primò per seipsum producere, hominibus infundere. Negatur tamen consequentia: disparitas est manifesta: Deus enim habitus illos conservando agit tantum causam universalem: utpote cujus munus est supplere defectus causarum particularium: unde secundum leges universi tenetur hujusmodi habitus, sicut alios effectus, ubi cause particulares, à quibus primò productæ sunt, deficient, conservare. At verò si hos habitus primò, & ad nullius cause secundæ exigentiam produceret, non ageret ut causa universalis; sed ut particularis, sicque effectus ei specialiter tribuerentur.

III. Et si habitus vitiosus possit à Deo solo conservari, actus tamen non potest.

Urgèbis: Ergo & actum vitii seu peccati, ut qualitatem odii Dei, voluntatem commitendi adulterium, &c. potest Deus, cessante influxu activo hominis, per se conservare; nec enim juxta nostrum respondendi modum esset causa particularis horum actuum, sed tantum universalis, ut proximè diximus de habitibus. Respondetur negando sequelam: actus enim isti, seu qualitates, cessante influxu, seu concursu activo agentis creati petunt connaturaliter desinere, ut quotidianè constat experientià; unde si Deus qualitates hæc, ubi definit actio cause secundæ ad eas terminata, ulterius conservaret, non ageret juxta sed contra exigentiam harum rerum, adeoque non ut causa universalis, sed particularis, imò non speciali tantum & extraordinario, sed miraculoso etiam concursu actus illos conservaret.

IV. Quamvis error sit tantum malum pæne, æquis tamen à Deo produci, & homini infundi.

Objicitur tertio à P. Vasquez 1. 2. Disp. 96. & aliis: Error non est malum culpæ, sed tantum pæne, seu malum physicum, non morale; sicut ergo Deus citra indecentiam potest dolorem, & alias pænas per se producere, ita etiam producere poterit errorem. Respondetur, licet error non sit malum culpæ, prima tamen Veritati non minùs repugnat eum per se producere, quam summæ bonitati producere per se in hominis voluntate culpam, & esse ejus causam, ut in superioribus est declaratum. Hinc S. Augustinus loco Sect. præcedente, num. 5. citato: Deus, inquit, per seipsum neminem decipit, licet excellentius sciat quam homo, quæ quisque panā & præmiū sit dignus. Quando ergo homines vel per alios

homines vel demones decipiuntur, Deus tantum se habet permiffivè, justis scilicet de causis non impediendo quo minùs aliqui hoc modo in errorem inducantur: quo sensu in sacris literis dicitur interdum Deus nonnullos decipere, ut tomo præcedente est declaratum. Adde omne malum physicum non posse à Deo produci, ut, juxta plurimos, addicere innocentem nequit ad cruciatu aternos.

Dei neminem per se decipit, quamvis per homines aut Angelos malos decipi quoddam permittat.

Objicitur quartò: Potest Deus speciem intuitivam albedinis in oculo producere, albedine non existente; nec enim hoc magis repugnat, quam species seu accidentia panis conservare, destructa panis substantiā; unde S. Thomas 3. p. quæst. 76. art. 8. apparitiones miraculosas quæ in sacrosancta Eucharistiā interdum contingunt, hoc modo declarat, dicendo mutationem tantummodo esse ex parte videntis, non objecti, por species scilicet rei non existentis, in oculo productas. Respondetur hanc objectionem solum confirmare quæ dixi Sectione præcedente; num. 10. & 11. posse scilicet Deum ejusmodi habitus infundere, qui per se & intrinsecè non inclinant ad actum falsum vel malum, sed sunt tales solum per accidens, & ob circumstantias extrinsecas, ut comedere temperatè carnes. Ratio autem est, quia cum, ut supra dixi, hi actus quoad prædicata sua intrinsecè non sint mali aut falsi, sed in specie indifferentes, & habitus isti eos non respiciant, nisi secundum prædicata illorum intrinsecè, hi habitus ut à Deo producuntur & infunduntur non sunt vel erroris vel vitii, sed tantum indifferentes: unde in eorum productione vel infusione nulla apparet indecentia, aut quidquam Deo indignum, magis quam in infusione voluntatis, vel appetitus sensitivi, cum ad actus illos non inclinent ut falsos aut malos, sed tantum ad prædicata illorum intrinsecè, & ut sunt indifferentes: per accidens autem est quod redantur actus illi falsi aut mali. Idem dico de speciebus intuitivis albedinis, & aliis hujusmodi.

V. Quamvis possit Deus speciem intuitivam albedinis in oculo producere quod albedo non existit, non sequitur eum esse causam erroris.

Nihil obstat quo minùs Deus infundere possit habitus qui in lineam ad actus accidentaliter tantum malos.

Habitus, prout à Deo infunduntur, nec sunt erroris, nec vitii.

Objicitur quintò: Perfectissimæ Dei vitæ non minùs opponitur mors creaturæ, & ignorantia scientiæ, quam error veracitati, ergo. Respondetur, cum supremum habeat Deus in res omnes dominium, eunctaque liberè producat & conservet, potest etiam quidvis pro libito destruere, concursumque quem liberè præbet, liberè suspendere, utpote vitæ & necis dominus, nec in hoc quidquam apparet indecentiæ. Ad ignorantiam quod attinet, cum ignorantia, quæ merè est negatio scientiæ (de illa enim sola hic loquimur) nec ad verum vel falsum, nec ad bonum aut malum inclinet, non est cur à Deo infundi nequeat: error autem positivè ad falsum, habitus vitiosus, intrinsecè talis; ad malum directè inclinat: unde clarè constat non esse eandem de his & ignorantia rationem.

VI. Deus licet merem in creaturâ aut ignorantiam purè negativam causare possit, non tamen errorem, aut vitium.

Objicitur sextò: Falsum, permittente Deo, sub talibus signis uti diximus proponi potest, ut quis probabiliter existimet, imò credere teneatur Deum loqui, & rem illam revelare, cum tamen revera non loquatur, nec eam revelet, ergo & habitum erroris poterit infundere, cum hic ad falsum vehementius non inclinet, quam hæc signa. Respondetur, latam inter habitum erroris & hæc signa esse disparitatem; hæc enim signa per se & ex naturâ suâ ad errorem non determinant, cum eadem, ad veritatem fieri possent, unde per accidens tantum ad falsum hic & nunc inclinant, nec ad hoc specialiter ordinantur: ut

VII. Ex signis ad credendum falsum momentibus non sequitur posse Deum infundere habitum erroris.

Tom. II.

verò habitus erroris directè, & ex naturâ suâ, ac prædicatis intrinsicis ad falsum inclinât, unde qui illum produceret, censeretur per illum directè inclinare ad falsum.

VIII.
Quid habitus vitiosus occasionaliter augeat meritum, non sequitur eum posse à Deo infundi.

Objicitur septimò specialiter pro habitu vitioso: Hujusmodi siquidem habitus, ad vitium inclinando auget meritum, cum augeat difficultatem, sicut eam auget appetitus sensitivus, quem tamen Deus cuique cum naturâ infundit, ergo & infundere poterit habitum vitiosum, saltem si simul cum eâ infundat gratiam. Sed contra: hinc namque sequeretur Deum posse directè & absolute velle peccatum, variorum siquidem bonorum est homini causa, & peculiariter ad hu-

militatem deservit. Dico itaque in rei cuiuspiam productione non esse spectandum quemcumque finem secundarium, remotum, & extrinsecum, sed primum & intrinsecum, qui cum in habitu erroris sit deceptio, & in habitu vitioso peccatum, neuter potest à Deo produci. Secus se res habet in appetitu sensitivo, ille siquidem directè ad malum non inclinât, sed ad commodum naturæ sensitivæ, hoc verò indifferens est ad bonum & malum: habitus autem vitiosus, de quo hic loquimur, directè & per se ad malum ordinatur, illudque ut finem suum primum spectat, & eum in quo est, ad peccatum positivè semper inclinât.

Aliud est de appetitu, aliud de habitu vitioso.

DISPUTATIO UNDECIMA.

De obscuritate Fidei.

EXPLICATIS iis quæ ad Fidei veritatem, certitudinem, & infallibilitatem spectant, nunc de aliâ illius proprietate, eaque essentiali & intrinsecâ, obscuritate scilicet, agendum, quæ actui Fidei ita est necessario annexa, ut qua ratione obscurus, eadem Fides esse desinat. Hac porro obscuritas in Fide tribus modis intelligi potest, ex parte objecti, subjecti, & actus: Objecti, quædam namque mysteria ita suâ sublimitate abstrusa sunt & abdita, atque ab omni humana mentis captu, naturæq; lumine remota, ut nullus intellectus creatus; quantumvis acutus & perspicax ad claram eorum notitiam pertingere valeat: Ex parte subjecti, quod secundum multos actum clarum de eodem objecto secum in intellectu non patitur. Tandem ex parte actus, qui nimirum sibi semper congenitam habet obscuritatem, quantumvis res, qua per eum creditur, aliunde esse possit evidens: qua de re mox plura dicentur.

SECTIO PRIMA.

Utrum actus Fidei sit essentialiter obscurus.

I.
Nihil credendum esse docent hæretici, nisi quod evidenter cognoscitur.



OSTRI temporis Novatores, antiquos Ecclesiæ perduelles, ut sibi similis semper est hæresis, secuti, nihil credendum esse affirmant, nisi quod certò nobis & evidenter constât: ita Calvinus lib. 3. Institut. cap. 2. & in primam ad Corinth. cap. 13. Idem olim, ut refert S. Augustinus lib. de utilitate credendi, cap. 1. docebant Manichæi: unde & vitio vertebant orthodoxis, quod non ex rerum evidentiâ, sed cæco quodam modo in ea quæ credenda proponebantur, tenderent: suis verò, in rebus omnibus evidentiâ pollicebantur; quam

tamen, inquit S. Augustinus, nunquam ostendebant, sed pro veritate fabulas obtrudebant & fomina, infinitisque figmentis ac mendaciis, miseris mortalibus imponebant.

Eandem sententiam, Fidem scilicet esse evidentem docuisse videtur Robertus Holcoth, qui proinde Fidem dicebat non esse liberam, nec voluntatis imperio indigere, sed homines vi rationum, quæ cuique mysterium propositum serio consideranti occurrunt, ad assensum rapi ac necessitari, ita ut actum credendi suspendere nequeant. Suarez tamen hic, Disp. 3. Sect. 7. num. 2. ait eum solum loqui de evidentiâ credibilitatis: qua in re tamen non rectè dicit inferri per eam homini necessitatem in credendo, evidentiâ siquidem credibilitatis, ut dictum est, non cogit ad assensum, sed integrum cuique relinquit actum Fidei suspendere; unde hac evidentiâ positâ, adhuc est locus piz affectioni, & imperio voluntatis,

H.
Ex Catholicis quidam Fidem asserebant esse evidentem.

Evidentiâ credibilitatis nemini inferri necessitatem.